

University of Pennsylvania Press

PETER BUBI

University of Pennsylvania

LOGGOS

2011

Universiteti i Shkencave Organizative
“P J E T Ë R B U D I”
Instituti për Studime - Prishtinë

LOGOS

Nr.1/2009

Botuesi:
Universiteti i Shkencave Organizative “Pjetër Budi”
Instituti për Studime - Prishtinë

Kryeredaktore:
MSc. Evliana Berani

Koordinatorët:
Prof.Dr. Klime Popovski
Afërdita Maliqi

Bordi editorial:
Prof.Dr Sofronija Miladinovski, PhD
Prof.Dr. Ilijas Useini
MSc. Evliana Berani
MSc. Ibish Mazreku
Prof.Dr. Jove Kekenovski
Prof.Dr. Naume Marinovski
Prof.Dr. Klime Popovski

Redaktore gjuhësore:
Afërdita Maliqi

Dizajni:
Fazli Nrecaj

Tirazhi:
300

PËRMBAJTJA

Kapitulli I	7
Transkript nga punimet e Konferencës Shkencore të organizuar nga Universiteti i Shkencave Organizative – Instituti për Studime “Pjetër Budi” në Prishtinë, “Liberalizimi i tregut të sigurimeve në kontestin e politikave dhe legjislacionit të Bashkimit Evropian”	
Sesioni i panelistëve:	
Liberalizimi i tregut të sigurimeve - sfida për vendet në tranzicion MSc. Ibish Mazreku	15
Tregu i sigurimeve në Kroaci Hrvoje Paukovic	23
Sigurimi i detyrueshëm në Shqipëri dhe përfaqësja me legjislacionin e Bashkimit Evropian MSc.Violanda Theodhori	31
Procesi i liberalizimit të sigurimit e detyrueshme duhet të jetë i kontrolluar Prof. Trajce Latinoski	35
Liberalizimi duhet me qenë i kontrolluar dhe i menaxhuar Fatmir Gashi	38
Fillimi i liberalizimit të kontrolluar largon nga koncepti i mbikëqyrjes MSc.Hashim Rexhepi	41
Sesioni i debatit	47
Kapitulli II	71
Banka dhe Sigurime	71
Norma aktive e interesit të bankat kosovare MSc. Tefik Halili	73
Implikimi Bazel II për jo-anëtarët në Komitetin e Bazelit në vendet me mbikëqyrje bankare MSc. Jordan Koseski, Ph.D. Jovan Stojanoski, Ph.D. Klime Poposki	79
Siguria, likuidimi dhe rentabiliteti si kategori ekonomike në sigurim Docent. Dr. Bratislav Milosheviq, Stevco Meceski	90

Karakteristikat e tregut të sigurimeve në Ballkan MSc. Sherif Gashi	100
Aspektet e sigurimit të terrorizmit Prof. Dr. Ivica Smilkovski	104
Beneficione eklatante dhe volitshmëri më të mëdha në sigurimin jetësor Docent. Dr. Bratislav Milosheviq	114
Identifikimi i rrezikut të sigurimi – faza në udhëheqjen me rrezikun MSc. Vera Karaxhova	123
Organizatata ndërkombëtare transportuese dhe shpeditere MSc. Aleksandar Trajkov, Stevco Meceski	130
Kapitulli III	143
Turizëm dhe Hoteleri	143
Ndikimi i krizës në zhvillimin turistik të zonave rurale MSc. Eleina Qirici, Ph. D Student, MSc. Mamica Nene, Ph. D Student	145
Menaxhimi i sektorit turistik në Shqipëri për të minimizuar efektet negative të recesionit MSc. Oriola Theodhori, Ph.d Student, MSc. Esmeralda Shkira, Ph.d Student	154
Ndikimi i recesionit dhe dinamika e investimeve në tregjet turistike MSc. Çiljeta Papakozma, Ph.D Kandidate	164
Kriza ekonomike dhe modelet e investimeve në tregun turistik në Shqipëri MSc. Mamica Nene, Ph. D Student, MSc. Eleina Qirici, Ph. D Student	174

Dr. Brtaisllav Millosheviq
Stevco Meceski

SIGURIA, LIKUIDIMI DHE RENTABILITETI SI KATEGORI EKONOMIKE NË SIGURIM

Hyrje

Në teorinë ekonomike shumë është shkruar dhe shënuar për prodhimtarinë, ekonomizimin, rentabilitetin dhe likuidimin. Ekzistojnë shumë definicione për këto nocione, të cilat kryesisht edhe nuk dallojnë. Për sigurinë është shkruar më pak.

Domethënia e saj në punën e shoqërive tregtare nuk është as përafërsisht siç është domethënia e prodhimtarisë, likuidimi dhe ekonomizimi, përkatësisht rentabiliteti, si parime kryesore në punë. Në këtë punim është përfshirë dhe përpunuar edhe siguria, pasi siguria në sigurim paraqet parim, i cili ka domethënie të veçantë në punën e organizatave për sigurim.

Siguria

Sipas teorisë ekonomike, siguria në punë në shoqëritë tregtare nuk bën pjesë në parimet themelore të punës, por kjo është një nga mënyrat e bërjes politike të likuidimit. Siguria në punë në organizatat për sigurim (shoqëritë për sigurim) paraqet një nga parimet themelore të punës.

Bazat afariste mund të ndërtohen në bazë të parimeve ekonomike, por lëvizja jo e volitshme e dëmit në kohë (paraqitja e dëmeve të veçanta të mëdha, akumulative ose katastrofale si dhe dëmeve masive), mund të çojë deri te pamundësia për plotësimin e detyrimeve të marra ndaj të siguarave.

Prandaj, siguresit në praktikë të disa rreziqe, që nuk mund t'i mbulojnë vetë me kapacitetet e veta bëjnë atomizimin (ndarje) e rreziqeve të tilla dhe plasman të tepricave në risigurim.

Nëpërmjet vërtetimit të drejtë të kapaciteteve personale për bartjen e rrezikut dhe plasman i tepricës së rrezikut mbi kapacitetin në risigurim, siguresi maksimalisht e siguron sigurinë e vet.

Ajo shihet në atë që ia mundëson siguresit dëmet e mëdha të veçanta, dëmet kumulative, dëmet katastrofale dhe dëmet masive, të cilat eventualisht mund të paraqiten që i tejkalojnë dëmet e pritura, pa asnjë problem t'i dëmshpërblejë të siguararit.

Njëkohësisht siguria do të thotë se edhe të lëvizjet eventuale, jo të volitshme të dëmeve, në ndonjë vit afarist, për shkak të ndodhisë së të gjitha llojeve të dëmeve të paraqitura më parë, siguruesi duhet të realizojë të ardhura mbi shpenzime.

Dëmet e mëdha dhe masive mund të ndikojnë në rezultatin financiar për një vit të caktuar. Mund të jetë negativ pasi premia e sigurimit, e përcaktuar në bazë të mesatares, nuk është e mjaftueshme. Këto zbrapsje të mesatares quhen “zbrapsje të rastit” dhe mund të zgjidhen në dy mënyra:

- Nëpërmjet llogaritjes së të dhënave të larta siguruese (pagesë shtesë) të premisë së nevojshme për sigurim ose formimin e kapitalit personal dhe në përpikmëri mbajtjen e rrezikut tekniko sigurues;
- Me atë që siguruesi lider (direkt) të dikush tjetër do ta (ri)sigurojë atë rrezik, kështu që në mënyrë të njëjtë si sigurues shpenzimet e veta variable do t'i ndërrojë me shpenzime fikse.

Në praktikë nuk zbatohet vetëm një mënyrë ose tjetër për zgjidhjen e atij problemi, por ato kombinohen në varësi të mundësive. Sot lirisht mund të vërtetohet se nuk ekziston as edhe një sigurues direkt, as në vend e as në botë, i cili nuk përdorë mbrojtje risiguruese në sasi të caktuar, siç edhe nuk ekziston sigurues direkt, i cili një pjesë të rrezikut nuk e mbulon vetë.

Me siguri që në asnjë veprimtari nuk ekziston një lidhje dhe bashkëpunim i tillë si në shpërndarjen dhe durimin e rrezikut në mes siguruesit dhe risiguruesit në tregun vendas dhe atë botëror.

Kjo, në kohë të fundit, bëhet edhe më e shprehur, për shkak të koncentrimit të rrezikut dhe rritjes së madhësisë së rrezikut, për shkak të zhvillimit të teknikës dhe teknologjisë dhe ndryshimeve të mëdha në rëndësinë e rreziqeve të veçanta.

Në vitet e fundit erdhi deri te problemi i rëndësishëm në sferën e rreziqeve katastrofike, gjegjësisht në territorin e katastrofave natyrore (tornado, uragan, vërshime, tërmete) në botë, e veçanërisht në Evropë.

Të gjitha këto ndryshime, që ndodhin në territorin e fatkeqësive natyrore, iu paraqesin probleme shumë të mëdha siguruesve (dhe risiguruesve), pasi shtrohet pyetja se si dhe në cilën mënyrë të mbulohen me sigurim, si të barazohen në vend dhe kohë, si dhe si të vërtetohet premi e mjaftueshme për mbulim të detyrave të marra, që e njëjta të jetë ekonomikisht e pranueshme për kontraktuesit e sigurimit.

Por, gjatë përlllogaritjes së premisë së nevojshme duhet të merren parasysh (të vlerësohen) lëvizjet e ardhshme në vendin dhe kohën e rreziqeve të veçanta.

Në atë kuptim janë zhvilluar dhe po zhvillohen metoda të caktuara për llogaritjen e premisë së nevojshme me atë që premia e fituar gjatë llogaritjes të korrigohet me elemente të tjera të politikës afariste të siguruesit (dhe risiguruesit).

Likuidimi

Likuidimi në sigurimin ka specifika të caktuara në raport me shoqëritë tregtare. Mjetet financiare siguruesi i fiton nëpërmjet pagesës së premisë të sigurimit dhe nëpërmjet mjeteve të tjera.

Premia e sigurimit, sipas rregullit, paguhet përpara për një periudhë të caktuar të sigurimit, ndërsa dëmet mund të ndodhin, përkatësisht te një numër i madh i marrëveshjeve të sigurimit ndodhin, prej ditës së parë deri te e fundit e periudhës, për të cilën është paguar premia e sigurimit.

Dëmet në sigurim dhe afati i arritjes është vështirë të parashikohen dhe të planifikohen me siguri. Detyrimi kryesor i siguruesit është t'ia kompensojë dëmin e bërë të siguruarit në kuadër të marrëveshjes së bërë për sigurim.

Vetë ndodhia e rastit të siguruar nuk do të thotë edhe arritje e detyrimit për pagesë. Nga dita e ndodhjes së dëmit e deri te pagesa është e nevojshme të kalojë një kohë e caktuar. Koha e caktuar mund të jetë prej disa ditësh deri në disa javë, e në raste të veçanta edhe më shumë se një vit.

Sa kohë do të kalojë nga shkaktimi i dëmit e deri te pagesa varet nga shkaqet për dëmin, sasia e dëmit, llojet e pronës së dëmtuar ose interesi i pronës, madhësia e dëmit, koha e nevojshme për riparim ose sjelljen e objekteve në gjendjen e mëparshme, dokumentacioni i nevojshëm etj.

Çdo dëm ka specifikat e veta, të cilat i përcaktojnë punët e nevojshme, dokumentacionin dhe kohën. Në raste të caktuara të kërkesës së të siguruarit dëmi mund të paguhet pjesërisht.

Kjo bëhet sipas rregullit te dëmet e mëdha, ku është e sigurtë se do të duhet më shumë kohë për përpunimin e dëmit, përkatësisht caktimin e lartësisë përfundimtare. Në sasinë e madhe të punës, në bazë të përcjelljes statistikore, rastësia bëhet ligjshmëri, kështu që mund të planifikohet, përkatësisht parashikohet lëvizja globale e dëmeve materiale.

Në atë rast, me “dëme materiale” nënkuptohen dëme të vogla dhe të mesme, të cilat me siguri dhe me saktësi mund të planifikohen. Nuk është e mundur të parashikohet lëvizja e dëmeve të mëdha (dëmi veçanërisht i madh, dëmi akumulativ, dëmi katastrofal, dëmi masovik), pasi ato ndodhin në intervale kohore të gjata apo të shkurtra.

Te ato dëme në lartësi të pjesës së tyre marrin pjesë risiguruesit nëse është nënshkruar marrëveshja për risigurim.

Me realizimin e rastit të siguruar në fillim paraqitet shpenzim, pastaj, pas kalimit të një kohe të caktuar pagesa e dëmit. I siguruari duhet të ketë në dispozicion mjete rrjedhëse, në atë moment kur detyrimi për pagesë të dëmit ka arritur.

Në sigurim gjithmonë ekziston vend i caktuar kohor ndërmjet pagesës së premisë të sigurimit dhe pagesës së dëmit. Kjo është arsyeja që problemet e likuidimit në sigurim janë shumë më të vogla sesa ato të ekonomisë.

Në kohën e jolikuidimeve të mëdha në ekonomi, organizatat për sigurim shpesh janë likuide, përkatësisht kanë mundësi në çdo kohë t'i shlyejnë detyrimet e arritura.

Në kohë të likuidimit të përkeqësuar në ekonomi më vështirë është të bëhet pagesa e premisë së sigurimit, përkatësisht më shumë është prezente pagesa e shtyrë, më vonë paraqitet ardhja e të hollave me shumicë, ndërsa në periudhën kur likuidimi në ekonomi përmirësohet një pjesë më e madhe e premisë paguhet gjatë arritjes së marrëveshjes për sigurim, derisa më herët paraqitet derdhja e mjeteve financiare.

Shkalla e pagesës së premisë të sigurimit nga shoqëritë tregtare më e madhe është në periudhat e likuidimit të mirë në ekonomi, ndërsa më e vogël në periudhën e likuidimit të përkeqësuar në ekonomi.

Shkalla e pagesës së premisë nga persona fizikë (nga qytetarët), sipas rregullit, është më e madhe për dallim nga shoqëritë tregtare, për shkak se dinamika e pagesës së premisë në tërësi është më e shpejtë.

Natyrisht që shkalla e pagesës së premisë varet edhe nga politika afariste, të cilën e bën siguruari në territorin e pagesës së premisë së sigurimit, pas marrëveshjeve të bëra për sigurim.

Elementet për vërtetimin e likuidimit

Elementet e likuidimit në sigurim janë detyrimet e marra në bazë të marrëveshjeve të arritura për sigurim dhe detyrimet nga marrëveshjet e arritura për bashkësigurim dhe risigurim, afati i arritjes së atyre detyrimeve dhe mjetet për pagesë.

Që të arrihet likuidim, shumica e mjeteve në dispozicion duhet të jetë e mjaftueshme për shlyerjen e detyrimeve të arritura në kohën e arritjes së tyre. Kjo do të thotë se ardhja e të hollave me shumicë dhe derdhja e mjeteve financiare duhet të jetë pajtuar sipas afateve të arritjes.

Në sigurim rrjedha kryesore e derdhjes së mjeteve ndodh me arritjen e marrëveshjes për sigurim, kur bëhet pagesa e premisë së sigurimit, ndërsa rrjedha kryesore e zvogëlimit të mjeteve financiare ndodh gjatë pagesës së dëmit dhe shumica e kontraktuar në bazë të marrëveshjeve të bëra për sigurim.

Ardhja e të hollave me shumicë

Ardhja kryesore e mjeteve financiare ndodh gjatë pagesës së premisë së sigurimit, pas arritjes së marrëveshjeve për sigurim.

Premia e sigurimit, sipas rregullit paguhet menjëherë, gjatë arritjes së marrëveshjes për sigurim, por mund të kontraktohet edhe pagesa me këste. Kur kontraktohet pagesa me këste detyrim është që kësti i arritur i premisë të paguhet në afat të caktuar.

Ardhjen e të hollave me shumicë siguroesi (si tërësi) e realizon në disa baza: ardhja e të hollave me shumicë në bazë të pagesës së premisë së sigurimit; ardhja e të hollave me shumicë në bazë të pagesës nga bashkësiguroesit, risiguroesit sipas pjesëmarrjes në dëmet e likuiduara dhe pjesërisht të likuiduara; ardhja e të hollave me shumicë në bazë të pagesës së mjeteve nga mjetet e investuara nga sigurimi; ardhja e të hollave me shumicë në bazë të pagesës sipas shkaqeve të tjera të mbetura.

Derdhja e të hollave (parave)

Derdhja e mjeteve financiare të siguroesit në tërësi realizohet sipas disa bazave: derdhje në bazë të likuidimit dhe likuidimit të pjesshëm të dëmeve; derdhje në bazë të premisë së bashkësigurimit dhe risigurimit; derdhje sipas shkaqeve të tjera të mbetura.

Specifikat në ruajtjen e likuidimit rrjedhës në sigurim

Problemi i likuidimit në sigurim tregohet në mënyrë tjetër sesa në shoqëritë tregtare. Në bazë të marrëveshjeve të arritura për sigurim, premia e sigurimit, sipas rregullit, paguhet paraprakisht për periudhën që mbulohet dhe për të cilën është llogaritur (prej skadimit deri në skadim, këste të kontraktuara për periudhë të caktuar paraprakisht ose në ndonjë mënyrë tjetër).

Marrëveshjet në sigurim vazhdimisht arrihen dhe pas tyre paguhet premia gjatë vitit kalendarik. Gjithashtu, gjatë vitit kalendarik likuidohen dhe paguhen dëmet dhe shuma të siguruara, sipas marrëveshjes së arritur për sigurim.

Në tërësinë e premisë së përgjithshme të paguar për sigurim është paguar edhe pjesa e premisë për sigurim, e cila ka të bëjë me vitet e ardhshme kalendarike.

Pjesën e premisë së paguar, që ka të bëjë me vitet e ardhshme kalendarike, me premia bartëse, pasi ajo shërben për mbulimin e detyrimeve, sipas marrëveshjeve në sigurim, të cilat fillojnë në vitin kalendarik rrjedhës, ndërsa mbarojnë në vitet e ardhshme kalendarike.

Dëmet e ndodhura në vitin kalendarik, të cilat nuk janë zgjidhur dhe paguar, sipas marrëveshjes në sigurim, hynë në shpenzimet e vitit kalendarik. Siguroesi në tërësi mund të jetë likuidues i lartë e të punojë me humbje.

Siguruesi është likuidues në rast të humbjes derisa ajo shumë nuk është më e madhe sesa pozita bartëse (premia bartëse dhe dëmet e rezervuara).

Shuma më e madhe e premisë bartëse është paguar sipas shkallës së pagesës së premive të policuara dhe kjo pjesë paraqitet si derdhje e mjeteve financiare, ndërsa dëmet e rezervuara paraqesin dëme, të cilat ende nuk janë paguar (nuk kanë arritur për pagesë), dhe ende nuk paraqiten si dalje të mjeteve financiare.

Ato do të paraqiten si të tilla në momentin e pagesës së disa dëmeve ose dëmet e paguara pjesërisht. Nën supozimin për kategoritë tjera të pamatura, me llogaritje mund të vërtetojmë se:

- a) Nëse premia teknike e policave zmadhohet, në sasi të njëjtë përmirësohet edhe rezultati financiar dhe likuidimi (dhe anasjelltas);
- b) Nëse zmadhohet dëmi i paguar në shumë të njëjtë të detyrimeve (me dëmet e rezervuara), zvogëlohet likuidimi dhe anasjelltas, ndërsa rezultati financiar nuk ndryshon;
- c) Nëse zmadhohet dëmi i rezervuar në sasi të njëjtë të detyrimeve (me dëme të paguara), përmirësohet likuidimi dhe anasjelltas, ndërsa rezultati financiar nuk ndryshon;
- d) Nëse premia bartëse rritet, rezultati financiar përkeqësohet dhe anasjelltas, ndërsa likuidimi mbetet i pandryshuar.

Përfundimet më lart të shënuara janë dhënë në bazë të raportit në mes rezultatit financiar dhe likuidimit prej punës teknike.

Nëse duam që ta shohim komplet raportin atëherë gjatë vërtetimit të rezultatit financiar duhet të përfshihen të gjitha elementet e shpenzimeve dhe të ardhurave të mjeteve të sigurimit, ndërsa gjatë shikimit të likuidimit duhet të përfshihen të gjitha elementet e ardhjes së të hollave dhe derdhjes së mjeteve financiare (parave).

Masat e politikës së likuidimit

Në kuadër të politikës së saj afariste siguruesi në tërësi, përkatësisht filiali (dega), sjell vendime të cilat ndikojnë në likuidimin, por në të njëjtën kohë e kanë si qëllim edhe arritjen e rezultateve më të mira afariste.

Në masa të posaçme për përmirësimin e likuidimit bëjnë pjesë ato që merren për shkak të zhvendosjes kohore të ardhjeve të të hollave dhe derdhjeve të mjeteve financiare (parave)

Masat për përmirësimin e likuidimit mund të jenë në dy drejtime:

Masa për zmadhimin e ardhjes së mjeteve dhe për zvogëlimin e derdhjes së mjeteve financiare (parave).

Në masat themelore për zmadhimin e të ardhurave të mjeteve financiare mund t'i numërojmë: zmadhimi i sasisë së punës; shpejtimi i pagesës së premisë për sigurim; zmadhimi i plasmanit për mjetet rrjedhëse.

Efekte më të mëdha në pikëpamje të përmirësimit të likuidimit mund të arrihen gjatë zmadhimit të sasisë së punës dhe përspejtimin të pagesës së premisë gjatë vitit.

Rentabiliteti në sigurim

Rentabiliteti si një nga principet kryesore në punën e shoqërive tregtare, si nocion në literaturën profesionale (por edhe në praktikë) në sigurimin, te ne nuk përdoret ose përdoret rrallë. Ndonjëherë në materialet e shkruara për punën e siguresit mund të gjendet, që siguresi ka punuar në kohë të caktuar rentable ose jorentable.

Në ato raste nën nocionin punë rentable nënkuptohet realizim pozitiv i rezultatit financiar ose fitim, ndërsa nocioni punë jorentable nënkupton realizim negativ të rezultatit financiar, përkatësisht humbje. Edhe rezultatit financiar pozitiv edhe atë negativ, shprehur në tregues relevantë, e quajmë shkallë e rezultatit financiar të realizuar.

Rentabilitetin në punën e siguresit mund ta definojmë si raport ndërmjet rezultatit financiar të realizuar (fitim ose humbje) dhe të ardhurave të përgjithshme të mjeteve të sigurimit.

Në varësi nga rezultati afarist i siguresit për periudhën e kontrolluar, shkalla e rentabilitetit mund të llogaritet në këtë mënyrë:

$$\text{Shkalla e rentabilitetit} = \frac{\text{Fitim} \times 100}{\text{Të ardhura të realizuara}}$$

Ose

$$\text{Shklla e rentabilitetit} = \frac{\text{Humbje} \times 100}{\text{Të ardhura të realizuara}}$$

Shkalla e rezultatit financiar mund të llogaritet për siguresin në tërësi ose për pjesët e tij të ndara. Shkalla e rezultatit financiar mund të caktohet saktë vetëm për ato pjesë të punës, për të cilat bëhet bilanc, përkatësisht vërtetohen të ardhurat dhe shpenzimet për periudhën e kontrolluar.

Shkalla e rezultatit financiar mund të vërtetohet edhe nëpër grupe të sigurimit, nëpër lloje të sigurimit ose nëpër kategori të tjera të punës.

Në ato raste paraqitet probleme rreth përcaktimit të madhësive reale dhe në numëruesin dhe emëruesin pasi nuk vërtetohen në kuadër të llogaritjes përfundimtare, të ardhurat dhe shpenzimet, si dhe rezultati financiar të ato lloje të punës.

Nëse duam të llogarisim shkallë të rezultatit financiar për ato lloj punësh, që në praktikë do të jetë e nevojshme për qarje të politikës afariste, e posaçërisht politikë tarifore, atëherë është e domosdoshme që paraprakisht të caktohet metodologjia për verifikimin e të ardhurave të përgjithshme dhe rezultatit financiar.

Në bazë të këtij lloj përcaktimi të metodologjisë për lloje të caktuara të sigurimit ose punë konkrete, llogariten të ardhurat dhe shpenzimet totale e më vonë edhe financiare.

Problem i veçantë për llogaritjen e të ardhurave të përgjithshme dhe shpenzimeve të përgjithshme paraqet caktimi i madhësive në bazë të bashkësigurimit dhe risigurimit dhe përcaktimi i të ardhurave nga mjetet e investuara në të ardhurat e përgjithshme, të cilat realizohen në lloje të caktuara të sigurimit ose punë konkrete.

Te bashkësigurimi dhe risigurimi, shumat që hynë në të ardhurat totale (pjesëmarrje në dëme dhe të ardhura të tjera) dhe shumat që hynë në shpenzime (premia e risigurimit) mund të llogariten saktë.

Shpërndarja e të ardhura të përgjithshme nga investimet mund të bëhet nëpërmjet llogarisë direkte, në bazë të një kriteri të caktuar ose në kombinim (me llogaritje ose në bazë të një kriteri të caktuar).

Për shkak të realitetit të rezultatit, duhet t'i jepet përparësi llogaritjes direkte. Nëse përdoret si kriter për shpërndarjen (në tërësi ose në veçanti) e të ardhurave nga investimet, kriteri i zgjedhur duhet të japë rezultat sa më real.

Ai do të jetë real nëse kriteri për shpërndarje caktohet në bazë të gjendjes së mjeteve financiare në grupe dhe llojeve të sigurimit.

Kriteri më i saktë fitohet nëse gjendja e mjeteve rrjedhëse llogaritet ditore. Sa më e gjatë të jetë periudha e përcaktimit të gjendjes së mjeteve (parave) aq më të mundshme janë tejkallimet e mëdha të gjendjes së fituar nga gjendja reale.

Gjithashtu, mund të paraqiten tejkallime të rëndësishme edhe të gjendjet periodike (javore, mujore, tremujore), për shkak të derdhjes dhe daljes jo të barabartë të parave dhe çka është karakteristike për sigurimin, posaçërisht në territorin e pagesës së dëmeve.

Nga kjo del se siguroesi duhet ta organizojë punën ashtu që realisht të mund të radhiten të ardhurat nga paratë e investuara për aktivitete, të cilat i ndjekim dhe për të cilat duam të caktojmë renatibilitet.

Kjo është veçanërisht e rëndësishme, për shkak të disponimit me informacione në kohën e duhur, për atë se çfarë rezultati realizon një aktivitet i caktuar dhe te cili aktivitet (në realitet llojet e sigurimit) duhet të merren masa përkatëse, me qëllim të ardhurat dhe shpenzimet të pajtohen në kohë.

Gjithashtu, në mënyrë të ngjashme mund të vërtetohet rentabiliteti në filiale si tërësi, në grupe dhe lloje të sigurimit ose në aktivitetet e veçanta në brendësi.

Nota për punën totale ose për një pjesë të punës në bazë të lëvizjes së rezultatit financiar, përkatësisht shkallës së rentabilitetit nuk mund të jepet, për shkak të specifikave të caktuara në sigurim, pa u bërë analiza detaje.

Me atë analizë është e nevojshme që të vërtetohet nëse periudha e kontrolluar, duke parë llojet e punëve është mjaft e gjatë, që të mund të nxirren përfundime të sigurt për trendet në punë dhe lëvizjen e rezultatit financiar, pastaj edhe nëse në periudhën e kontrolluar ose në ndonjë pjesë të saj ka pasur dhe dëme masovike, të cilat kanë ndikuar rezultatit financiar.

Nëse vërtetohet se në periudhë të caktuar ka pasur dëme të veçanta të mëdha dhe masovike, të cilat me bashkësigurimin ose risigurimin nuk ka mundur në pjesë të madhe t'i rindajë në sigures dhe risigures të tjerë (gjë që varet nga dispozitat e marrëveshjeve konkrete), atëherë rezultatet financiare të realizuara dhe shkalla e fituar e rezultatit (deri edhe shkalla e rezultatit negativ financiar) duhet të merret me rezervë të caktuar dhe të kihet kujdes gjatë notimit të rezultateve të arritura.

Nëse në atë rast te disa lloje pune ose lloje dhe grupe të sigurimit, edhe për tërësinë, shkalla e realizuar e rezultatit negativ financiar nuk duhet të përfundojë se puna në atë periudhë nuk ka qenë e suksesshme.

Ky përfundim, në rast të realizimit të dëmeve të mëdha ose masovike, nuk mund të silltet për shkak se dëmet e mëdha dhe masovike unifikohen në periudhë më të gjatë, pritet, sipas ligjit për propabilitet, ato të mos paraqiten çdo vit, por në periudha të caktuara të shkurtra ose periudha të gjata.

Prandaj, te siguresit rëndësi të veçantë ka ekonomizimi me pronën e përgjithshme (në atë pronë nga aspekti i siguresit shumë më të madhe bëjnë të ardhurat nga paratë e investuara), pasi nëpërmjet të atij ekonomizimi, veçanërisht te disa grupe sigurimi, mund të ndikohet në rentabilitetin e punës.

Në kushte të ndikimit të plotë të ekonomisë së tregut, absolutisht duhet të çohet politika, e cila i jep përparësi rentabilitetit të likuidimit. Kjo nuk do të thotë që do të jetë i rrezikuar likuidimi, por që niveli i likuidimit të mjeteve do të jetë reduktuar në shumën më të vogël të nevojshme.

Siguruesi mund ta llogarisë rentabilitetin në përgjithësi ose në pjesë të veçanta. Rentabiliteti duhet të llogaritet deri në nivelin në të cilën do të mund të merren masa në kuadër të politikës së punës, me të cilat do të pajtohet ajo pjesë e punës.

Përfundim

Duke u nisur prej aty që sigurimi merret me realizimin e katër shërbimeve kryesore: kompensimi i humbjeve të vlerave, trajtimi shkencor i durimit të rrezikut, shpërndarja e drejtë e dëmit në mes të siguruarve dhe largimi i humbjeve gjatë rrugës së mbrojtjes sistematike preventive të vlerave, efikasiteti i tij është i determinuar nga kapaciteti i shoqërisë për sigurim.

Ky kapacitet definohet si shuma e përgjithshme maksimale e detyrimeve që mund t'i marrë një sigruer, pa marrë parasysh nëse në atë moment do të jetë jolikuidues. Në atë bën pjesë pyetja për respektimin e parimeve të punës në sigurim.

Në praktikën e punës në sigurim më të rëndësishme janë: parimi i sigurimit, parimi i likuidimit dhe parimi i rentabilitetit.

Literatura

1. Dr. R. Crnković, dr. R. Tepšić, dr. M. Hanxheković: Politika na likuidnost na pretprijatijata, botuar. Informator, Zagreb, 1973;
2. Dr. Sh. Babić: Voved vo ekonomika na pretprijatija, bot. Shkolska knjiga, Zagreb, 1962;
3. Dr. T. Jovanovski, Ekonomika na osiguruvanje, Shkup, 2005;
4. Dr. B. Marović, Dr.S. Jovanović, Reosiguruvanje, Novi Sad, 2004;
5. Dr. B. Millošević, Voved vo osiguruvanjeto, Oher, 2006;
6. Dr. B. Millošević, Reosiguruvanje, Oher, 2009;
7. D-r. Jelena Kocović, D-r Predrag Shulejić, Osiguruvanje, Beograd, 2002.